NOVICE
kmetijskih, obertnijskih in narodskih rečí.

Novíce izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI. V sredo 5. oktobra 1853. *List 80.*

Zakaj in kako se zemlja izpije in izmolze.

Poljska pridiga dr. A. Stöckhardta.

Zmiraj le izdajati pa nič dodajati, pripravi človeka na kant. In to se tolikanj hitreje zgodí, koliko veči so izdajki ali stroški.

Tudi z našo zemljo ni drugač; če nam ona mora vedno le dajati in dajati, bo od leta do leta vbožniši in nazadnje popolnoma nerodovitna.

Da rastlíne rasejo in se popolnoma zredijo, mora biti zemlja za-nje pripravna in tudi dosti takošne zemlje mora biti; ravno taka je s človekovim živežem. Ako se živež za rastline v zemlji zmanjša, pojemlje rodovitnost njena; ako živež tisti do čistega poíde, je rodovitnosti konec. Da se taka zemlja spet rodovitna naredí, je le en pomoček, namreč: *izpiti in izmolzeni zemlji se morajo* spet tiste stvarí poverniti, ktere so se ji vzele.

Večidel pa nerodovitnosti ni to krivo, da zemlji redivnih stvarí popolnoma manjka, ampak te redivne stvarí niso v takošni osnovi pričijoče, kakoršne za rast rastline potrebujejo. Obstojni deli zemlje morajo v nji raztopljivi biti, da jih koreninice rastlín lahko serkati in prebavljati zamorejo. Kaj bi koristili celi kupi živeža človeku, ako bi bil živež v taki osnovi, da ga želodec prekuhati ne more! V tacih okoljšinah zamore tudi „praha“ in „počitek“ zemlje njeno rodovitnost pospešiti, če v počitku strohné in sperstené take stvarí, ki poprej niso rastlínam v noben prid bile; ko so pa strohnele in sperstenile, so se redivni drobci raztopili in pripravni postali poserkani biti od koreninic rastlinskih.

Ondi, kjer zemlja leží sama sebi prepušena in kmetovavec nič iz nje ne prideluje, ne peša njena rodovitna moč nič, marveč še rodovitniši polagama postaja. To vidimo celò pri gojzdih, čeravno od časa do časa sekamo drevesa, ki so o 50. ali 100 letih zrasle. Al druga se gojzdu godí in zemlja njegova je od leta do leta slabeji, kadar človek čez-nj pride, mu pobira vsako leto z grabljami listje, ktero mu je natura odločila za gnoj njegov, in les seka brez konca in kraja. V tacih okoljšinah mora zemlja v gojzdu več izdajati, kakor pa dobiva, — in nasledek tacega gospodarstva je, da gojzd vsako leto bolj peša.

Gotov dobiček bi bil, ako bi prav natanjko poznali mnogoverstne vzroke, po kterih zemljiša pešajo, ker bi po tem lahko bilo gotov pomoček iznajti, odvračati, kar je škodljivega. Al naša vednost v tem je še majhna in bo še dolgo majhna ostala, ker je pot, ktera nas pelje k spoznanju teh skrivnost, težavna in dolga; zakaj veliko glav in rok je treba, da na poti kemijskih znanstev in kmetijskih skušinj odgernemo to, kar nam je dosihmal le poverh znano. Rêči moramo, ako resnico govorimo, da se vkvarjamo še le z lupino, — do jedra še dolgo nismo.

Bomo tedaj poskusili pot pokazati, po kteri pridemo kmetijstvu na hvalo do potrebne vednosti, zakaj in kako se zemlja izpije in izmolže.

(Dalje sledí).

Gospodarske skušnje.

(*Trava mačjega repa ali timotevsa med deteljo*) je kaj dobra reč. V goratih krajih, če ni snega ali če spomlad zlo zmerzuje, detelja rada pozebe. Živinorejcu je to velika nadloga. Če se pa v močno zemljo med ječmen deteljno seme s semenom mačjega repa vseje (5 delov mačjega repa, 6 delov pa detelje je naj bolji zmes), se bo trava mačjega repa popolnoma ohranila in goveji živini zgodno in tečno klajo dajala, če tudi je detelja pozebla.

(*Zvediti, ktere krave mléko íma več smetane*), naj se vzame visok in povsod enako širok piten kozarec (glaž), okoli kterega se od spodej gori zarisajo linije ali gradi. Pomolzeno mléko se vlije v kozarec do ktere koli linije, ktera se v glavi zamerka, in o malo urah se pogleda, kako visoko stojí smetana. Na to vižo se ravná z mlékom vsake krave, da se zvé, ktero kravje mléko več smetane naredí.

(*Ali zares po povžitih klasjih rožičkih zveršejo krave?*) Res je, da imajo tisti černi rožički, ki jih posebno vidimo na rèženem klasji (Mutterkorn) posebno moč do maternice ali telečnika kravjega, in da ji zamorejo v škodo biti, ako jih živina, kteri se brašno ali debela moka poklada, med žitom preveč povžije; vendar so natanjčne skušnje, ktere so v ti reči na brejih kravah nalašč napravljali na Draždanski živinozdravniški učilnici, do gotovega učile, da tudi 14 lotov klasjih ročičkov, več dní zaporedoma brejim kravam dajanih, škodovalo ni.

Podučne pismica za obnašo med ljudmí.

1. pismice.

V sledečih pismih Ti hočem omeniti, dragi prijatelj, nekterih slabih navad, s kterimi se ne prikupimo nikomur, marveč dostikrat le razžalimo svojega bližnjega.

Ena tacih zlo navadnih razvad je, da nekteri se ne morejo zderžati, če srečajo znanca ali prijatla z bolehnim obrazom, da bi mu svojega začudenja ali pomilovanja ne razodevali, rekoč: ah, kak ste revni!

ali po navadnem ponemčenem govoru: „ah, kak slabo vùn vidite!“ To so perve besede, s kterimi nekteri človeka nagovoré, če ga kjerkoli srečajo bledega ali suhega.

Naj že izvira tak ogovor iz pomilovanja ali začudenja, vselej je napaka in neumnost. Boš vprašal, prijatelj, zakaj?

Prašam Te: ali Ti sam rad slišiš, ako Ti kdo kaj neprijetnega, žalostnega pové? Menim, da ne. Kar tedaj sam sebi ne želiš, ne stori druzemu!

Dalje: kaj nek hočeš s takim obžalovanjem doseči? Prestrašiti le bolnega človeka? — to je hudobno! Spomniti ga bolezni? — to je nepotrebno! Pomagati mu iz bolezni? — boš javaljne zamogel. Če tvoje pomoči, tvojega sveta želí, ti bo že sam razodel svojo nadlogo.

Bolán ni noben človek rad; veliko jih je, ki so tako občutljivi v bolezni svoji, da jih tako začudenje še bolj potare.

Če ne moreš svojemu bližnjemu nič veselega povedati, molči in ne žali ga z neprijetnim napadom. Saj te ni vprašal za to. Če ti sam toži, da je bolehin, tolaži ga raji, namesto da mu siliš svoje pomilice!

So ljudjé na svetu, ktere zdravnik z veselo besedo ozdraviti zamore, — so pa spet drugi, ktere že samo s skerbljivim očesom bolne naredí. So ljudjé, ki se grozno bojè bolni biti in ktere vsaka malenkost prestraši. Pripoveduje se od nekega kralja, kteremu niso smeli nikdar od smerti ziniti, in če mu je tudi naj ljubši prijatel umerl, so mu zamolčali smert njegovo. Enkrat pride govorica na to, da vsak človek umreti mora. Kralj to slišavši — omedlí; govornik berž popravi besedo in reče, da skor vsak človek umreti mora, — in kralj se spet okreva.

Ne da bi hotel s to kraljevo neumnostjo podpirati svoje besede; le omenil sim jo, dokazati tanjko občutljivost nekterih ljudí. Al naj že bo ta kakoršna koli, to je gotovo, da se malo otesanega, malo omikanega človeka kažeš, ako bolehne ljudí žališ s takim pomilovanjem, za ktero tudi večidel tvoje serce nič ne vé!

Slovensko slovstvo.

„Občni deržavljanski zakonik (allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) za dežele austrianskega cesarstva“, po povelju sl. c. k. ministerstva pravosodja v slovenski jezik prestavljen, je ravno sedaj na Dunaji iz c. k. dvorne in deržavne tiskarnice na svetlo prišel.

Ne moremo izreči, kako močno nas je razveselilo viditi dokončano imenitno delo. Hvala slavnemu gospodu ministru, da nam je te važne postavne bukve tudi v našem jeziku podati blagovolil! — hvala nekdanjemu slovenskemu družtvu v Ljubljani, ki se je pervo lotilo prestavljanja tega dela in ga dognalo do §. 621.; — hvala gosp. drju. Krajncu, ki je pervi pri sl. ministerstvu misel sprožil, naj bi se „zakonik“ izdal v slovenskem jeziku, kterega je prestavil od §. 621. noter do konca in celega za popravljanje ministerstvu podal! Čast in hvala pa posebno gosp. Cigale-tu, ki se je z nekterimi svojih prijatlov verlo trudil popraviti in prenarediti, kjer je bilo treba „zakonik“ tako, da ga smemo, kar se tiče natanjčnosti prevoda, zloga (styla) in lahke razumevnosti, zares mojstersko delo imenovati. Velike hvale je vredno kazalo, ki ga je na koncu pridjal. V dokaz tega bomo spodej podali nekoliko verstic iz njega za pokušnjo; sedaj le priporočamo to delo vsakemu Slovencu naj bo kakoršnega koli stanú: naj se omisli deržavljanski zakonik, da se soznani z vsimi postavami, kterih znanje mu zamore dostikrat na hvalo in na dobiček priti v mnogoverstnih okoljšinah njegovega življenja. Take bukve prebirati, iz kterih se postave zvedò, varje človeka dostikrat škode, v ktero ga pahnejo zakotni pisači, ki mu postavo drugač pravijo, kakor je. Naj bi si to knjigo tudi omislili vsi tisti, ki od pravoslovnih rečí kaj pišejo, da ne bo treba jim po svojem besedí kovati, scer ne bomo nikoli imeli edinega pravoslovnega imenstva (terminologie). Ker se je nek le 500 iztisov natisnilo, naj v bukvarnico hití vsak, ki hoče deržavljanske postavne bukve imeti, da prepozno ne pride.

Zapopad deržavljanskega zakonika je:

V pervem delu: od pravíc, ki zadevajo osebne lastnosti in razmere, — od zakonskih pravíc, — od pravíc med starši in otroci, — od varstev (irobstva, irovstva) in skerbstev (kuratorstva). — V drugem delu: od posesti, — od pravíc lastí, — od zastavne pravíce, — od služnosti, — od dedinske pravíce (ali erbstva), — od oporok ali testamentov, — od postavnega nasledstva, — od vzetja dedine v posest, — od pogodb, — od daritev, — od pogodbe menje, — od kupne pogodbe, — od službnih pogodb, — od pogodb zastran vkupnosti blaga, — od ženitnih pogodb, — od pravíce do oškodovanja in zadoščenja, — od uterjevanja pravíc in dolžnost, — od spremembe pravíc in dolžnost, — od zastaranja in priposestvanja, — in še veliko druzih rečí.

Na priliko: kako natanjko in umevno so postave iz nemškega jezika v slovenski prestavljene, damo za pokušnjo sledeče oddelke:

§. 577. Oporoča se (to je, testament se dela) zunej sodnije ali pred njo, pismeno ali ustno; pismeno pa pred pričami (svedoki), ali brez njih.

§. 578. Kdor hoče pismeno, in brez prič oporočevati, mora oporoko ali zapisje (kodicil) z lastno roko pisati, in z lastno roko svoje ime podpisati. Dan, leto in kraj, kjer se napravlja zadnja volja, pristaviti sicer ni potrebno, pa vendar je dobro za to, da se pravde odvernejo.

§. 579. Poslednjo voljo, ki jo je zapustnik dal po kom drugem spisati, mora on z lastno roko podpisati. On mora dalje pred tremi prikladnimi svedoki, izmed kterih je treba, da sta saj dva h krati pričujoča, poterditi, da ti sostavek njegovo poslednjo voljo zapopada. Zadnjič se imajo tudi priče ali znotraj, ali zvunaj, toda vselej na samem pismu, ne pa na zavitku za priče poslednje volje podpisati. Ni potrebno, da bi priča zapopadek oporoke vedla.

§. 580. Zapustnik, ki pisati ne zna, mora ne samo oblikam (formalnostim) v poprejšnjem paragrafu predpisanem zadostiti, temuč tudi namesti podpisa svoje ročno znamenje, in sicer v pričo vsih treh svedokov, z lastno roko pristaviti. Da se olajša in stanovitno ohrani dokaz, kdo da je zapustnik, je tudi previdno, da eden svedokov pristavi zapustnikovo ime z opombo, da je to namesti njega storil.

§. 581. Ako zapustnik ne zna brati, mora enemu svedoku rêči, da mu sostavek v pričo drugih dveh svedokov, ki sta zapopadek vidila, prebere, in mora poterditi, da je po njegovi volji. Pisavec zadnje volje zná vselej biti ob enem svedok.

§. 584. Zapustniku, kteri oblik, za pismeno oporoko potrebnih, spolniti ne more, ali neče, je dana na voljo, ustno oporoko narediti.

§. 585. Kdor ustno (z besedo) oporočuje, mora pred tremi prikladnimi svedoki, ki so h krati pričujoči, in morejo poterditi, da se v zapustnikovi osebi ni nobena goljufija ali zmota prigodila, resno svojo poslednjo voljo izreči. Ni sicer potrebno, pa previdno je, da svedoki vsi skupej, ali vsak za-se, da bi ložeje pomnili, zapustnikovo izrečenje ali sami zapišejo, ali kakor hitro je mogoče, zapisati dajo.

§. 586. Ustna poslednja naredba se mora, da pravno velja, na zahtevanje vsakega, komur je kaj za to, s soglasno prisežno izpovedbo treh svedokov, ali če se eden izmed njih ne more več izpraševati, saj ostalih dveh poterditi.

§. 591. Udje duhovnega reda, ženske, mladenči, kteri osemnajstega leta niso spolnili, brezumni, slepi, gluhi ali nemi (mutci), dalje tisti, ki zapustnikovega jezika ne razumejo, ne morejo priče biti pri naročilih poslednje volje.

§. 592. Kdor je bil obsojen zavoljo hudodelstva goljufije ali drugega hudodelstva iz hlepenja po dobičku, se ne more za pričo jemati.

§. 593. Kdor ni kristianske vere, ne more poslednje volje kristiana pričati. itd.

Slovanski popotnik.

* Zvezek drugi leta 1853 „časopisa českega museuma“, kteri obsega spet mnogo krasnih sostavkov slavnih českih pisateljev, je prinesel v prilogi konec imenstva zdraviteljskega (terminologie lékařské), za kterega smo mu tudi Slovenci serčno hvaležni, ne da bi zavergli, kar imamo v imenih bolezin boljšega svojega, ampak da dostavimo, kar nam manjka in popravimo, kar je v českem imenstvu boljšega. Naj bi tudi bratje Čehi tako storili! V slovenskih knjigah „živinozdravstva“, kterega imena se popolnoma vjemajo s „človekozdravstvom“, bojo našli marsikako imé, ki bi jim utegnilo všeč biti in boljši od njihovega. — Dalje naznanja pohvaljeni zvezek dnarni stan in število družbinikov českega muzea in matice české; dohodki so znesli 87.074 fl. 25¼ kr., izdajki 11.392 fl. 3 kr.; čisto imenje konec leta 1852 je bilo 75.682 fl. 22¼ kr., — število družbenikov 1930.

* Na Ruskem je prišlo v letu 1851 867 knjig na svitlo, in sicer izvirnih spisov 802 (8009 tiskanih pôl), pristavljenih pa 65 (964 tiskanih pôl). Časopisov se je naštelo 102, ki so obsegli 80.000 tiskanih pôl, 5544 pôl več kot v letu 1850.

* Čitanka za višji gimnazij „Cvetnik srbske slovesnosti“ od Ivana Subbotiča je že na svitlem. Velja 1 for. 10 kr.

* Znani ilirski pisatelj Fröhlich (Veselić) je izdal knjižico pod naslovom: „Kurze theoretisch-praktische Taschengrammatik der serbischen Sprache“. Velja 40 kr.

* „Matica serbska“ se je po mnogem prepiranju in v veliko veselje vsacega rodoljuba iz Pešta v Novi Sad prenesla.

* Mikulavž Adlersberg je izdal imenitno zemljo- in narodopisno delo pod naslovom: „Iz Rima v Jeruzalem“, v kterem je dežele, šege in navade narodov popisal, ki jih je na poti med tema mestoma našel.

* Ministerstvo uka je priporočilo za učenje od gosp. Jirečka v českem jeziku spisano v Pragi izdano čitanko pod naslovom: „Obrazi z Rakouskych zemi, narodu a dejin“ za rabo v četertem gimnazialnem redu.

* Česka prestava Schmidove povedke: „Josafat“ in Šulcevi „Obrazi sveta“ za mladost pridejo v drugo na svitlo.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Maribora 27. sept. Od večih strani radostno slišimo, da se zlò imenitni možje z vso močjo trudijo za zjedinjenje slovenskega oddelka Sekovske vladikovíne (škofije) z Lavantinsko slovensko, in to s tem večim upanjem, ker so tudi gospodje duhovniki Gornještajerskega, kakor smo zvedli, prošnje predložili sl. ministerstvu, da bi jih rešiti blagovolilo večnega oskerbništva, in jim dati ali posebnega vladika (škofa) ali jih združiti z bližnjo Solnogradsko škofijo. Vsled te prigodbe se trdno nadjamo, da nam bode skoro pravična želja spolnjena.

Na Mariborskem učilišču se je letos za prvi razred oglasilo 56 učencov, v vseh osmih razredih jih je 200. Dobili smo, hvala Bogu! spet jednega vrlega Slovenca častitega g. Pavlića za učitelja iz prirodoslovnih naukov; samo še željno pričakujemo upravitelja (directora) in jednega učitelja, ktera nam manjkata.

Letos je vendar po dolgem dokazovanji in prizadevanji rodoljubov od deželske šolske oblasti dovoljeno 16 ur za naš materinski jezik, kterega se nadepolna mladež z veliko gorečnostjo in z obilnim uspehom učí in to v prvih šestih razredih slovenski, v sedmem ilirski primerjavaje s slovenskim in v osmem staroslovenski primerjavaje z novoslovenskim in ilirskim. Pri tej priložnosti javljam v imenu slave iskreno željo, da bi se tudi v drugih na slovenskej zemlji ležečih učiliščih vpeljal poduk staroslovenščine, kakor se to v Karlovcih godí.

Konečno še se ne morem zdržati, da ne bi omenil, neke napake, ktera vsakega pravega kristiana in tudi naj umerjenejšega Slovenca britko v srdce ranuje. V neki slovenski fari (župi) se molijo litanije nemški, ubogo ljudstvo pa slovenski odgovarja; tako je tudi s petjem ob maši. Jeli ni to prečudno! Jeli se to ne pravi božjih rečí oskrunjevati! Sekolovski.

Iz Štajarskega slovenskega. D. Dvé novíci, ki vas Krajnce dotikate, vam moram naznaniti, od kterih pa Krajncom na čast doslej moram misliti, da so le prazne govoríce. Ena je, da se govorí, da na vašem gimnazii ne napreduje učenje slovenskega jezika tako, kakor drugod, ker gospodje učitelji nek tožijo, da jim „Lehrstoff-a“ manjka. Res je, da sta še le dva zvezka „beríla slovenskega“ na svetlem, ali tudi drugod, kjer se slovenski jezik učí, jih ni več, pa nikjer se ne čuje taka tožba, ker se druzih pripravnih beríl ne manjka, če jih učenik le najti hoče. Ne moremo tedaj verjeti te pravlíce. Druga je, da je nekterim ega, emu in om tèrn v peti, in da zgol zavolj tacih malenkost zametujejo vse hvale vredne knjige in od slavnega ministerstva nauka terjajo preklic modrega zaukaza, ki veleva, naj se šolske knjige pišejo po pisavi slovenskega „zakonika“. Naravnost Vam rêčem, da takošne abote ne moram verjeti! *)

Iz Železnikov. Enacih dogodb mende „Novíce“ tudi še niso popisale, kakor so se nedavno pri neki fari blizo nas godile, ktere imé vender zastran malega števila „dobrih“ zamolčati hočem. Imajo pri ti fari šolo, za ktero posestnik celega zemljiša na leto po 50 krajc., kajžarji in gostači pa neke male krajcarje plačati imajo. Gledé na toliko neprecenljivih in za vsaki stan potrebnih naukov, ki jih mladina v šoli dobíva, bo pač slednji poznal, da taki krajcarji niso noben denar, in kdor ima le kaj človeškega čuta v sebi, jih že rad plača, ako

*) Ali je na pervi pravlici kaj resníce ali ne, ne vémo povedati; zares čudno bi bilo, ako bi tako bilo, kar nikjer drugod ni. Druga pravlíca pa je, žalibog! čista resníca. Mi Krajnci smo bili od nekdaj abecedarji, in takošni, da smo celò vojske o tem imeli. Perva vojska zavolj čerk je bila saj s tem opravičena, da čèrke, s kterimi se imajo glasi našega jezika zaznamovati, niso ravno takošna malenkost, kakor marsikdo misli; druga vojska zavolj tako imenovanih oblik „iga“ ali „ega“, „am“ ali „om“ itd. je pa zares taka malenkost, da se brez konca in kraja le otroci zavoljo nje zamorejo prepirati ali pa strastniki. Tudi „Novíce“, kakor je znano, so se izperva potegovale za „iga“, „imu“ in „am“ gledé na staro pravo (pravíco), ktero so te oblike po pisateljih slovenskih zadobile. Ali ko smo se prepričali, da večina slovenskih pisateljev tako pisati želí, — da se tako bližamo drugim slovanskim narečjem, — da živijo te oblike v več krajih med ljudstvom, smo se vdali tem oblikam toliko raji, ko smo popraševaje proste bravce: ali jih „ega“ in „emu“ in „om“ v branji kaj moti, od njih zvedili, da še tega razločka „zamerkali“ niso. To so nam taki rekli, kteri se novih čèrk dolgo niso mogli navaditi. Očitno je tedaj, da groza, ktero „ega“ in „om“ nekterim prizadevuje, le v glavah enostranskih strastnikov rogovili; ljudstvo ne vé nič od tega. Slavni gosp, profesor Metelko je med Krajnci pervi overgel „iga“, „imu“, „im“ (v lokalu), ker v sklanjanju prilogov namesto *i* piše *ə*, ne „lepiga“, ampak „lepəga“, ne „lepimu“, ampak „lepəmu“ itd. Vprašavši enkrat gospoda profesorja: kteri obliki *i* ali *e* bi oni (salvo *ə*) prednost dali? smo dobili odgovor, da obliki *e*, ker tudi v sklanjanju namestimena „on“ se *e* v ravno tistih sklonih piše, kakor pri prilogih z oblikami „ega“, „emu“, „om“, na priliko. on, njega, njemu, njega, pri njem, z njim. Ta prilika se nam kaj važna zdí, in od tega časa hvalimo ukaz sl. ministerstva, ktero, konec storiti nepotrebni pravdi, je velevalo, da „berila“ za gimnazij se morajo pisati po teh oblikah. Nadjali smo se, da bo s tem konec vse pravde, —

tud sam nobene koristi od tega nima, kakor da reči zamore: „Naši otroci imajo tudi šolo“. In kaj mislite, da so farani te krajcarje radovoljno plačali? Celo leto se je ubogi učitelj tako rekoč za slednji krajcar boriti mogel, in brez posebne dobrote častitih gosp. duhovnikov bi bil mogel glada poginiti. Eni so poslednjič vender vergli svoje krajcarje; od enih pa pri vsem prigovarjanju gosp. duhovnikov in gosp. kantonskega poglavarja ni bilo okroglega dobiti. Prišlo je tako dalječ, da je bilo tem svojoglavnežem zarubljeno in že je bil dan izklican, ko bi bile te reči v Železnikih na dražbi prodane biti imele. Še je bil čas plačati; gospod fajmošter so nalaš človeka okoli vsih upornikov poslali, jih omečiti, al — vse zastonj. Prišla je tedaj komisija, spremljena od žandarjev, pobirat zarubljene reči. Zdaj so scer plačati hotli in so tud plačali; al komisijski in drugi stroški so se tako narasli, da so bolj oddaljeni farani namest 50 kr. clò po 7 fl. plačati mogli. Al se ne godí takim svojoglavnežem prav? Izgovarjajo se ti farani, da jim šole treba ni!! O kratkovidnost človeška! Eni farani so res tako oddaljeni, da otrokom pozimi o delavnikih v šolo hoditi ni moč,—al se je tudi nedeljska šola, na ktere dní vsakega kristiana sveta dolžnost veže, da v cerkev pride. Ako tedaj otrok slednjo nedeljo med sv. mašo in keršanskim naukom tudi šolo obiskuje, se bo v enem ali dvéh letih za potrebo gotovo brati in pisati navadil, in kakošna dobrota je to za človeka na svetu, naj bo kmet, rokodelec, kramar ali kar koli hoče. Ni mi treba tega dokazovati; kdor ima zdrav um, bo vednost pisanja, branja in rajtanja gotovo visoko cenil. Le žalostno je, da se take reči med nami godé, ki vendar nismo divjaki iz Afrike ali Amerike! Vém dobro, da je hudo, zlo hudo sedanji čas za dnar. Al tukaj se terjajo le krajcarji, in ti zato, da se otrokom po podučenju pomaga kadaj na boljši stan. Če vam pa otroci niso več, kakor le da ste jih na svet postavili, pojte taki starši raji rakom žvižgat, kakor da se pečate z družbo človeško!

J. Levičnik.

---

al Bogu bodi potoženo! da tudi v malih stvaréh pri nas edinosti ni, in da ravno tisti, ki za slovenšino nič ne delajo, ki še morebiti ne verstice v domačem jeziku pisali niso, in kterim za slovenski jezik tudi celò nič mar ni, so naj huji zoperniki zedinjenja v taki malenkosti!

Kdo — vprašamo — je poslednje leta narodu našemu več potrebnih in dobrih bukev spisal, al svojoglavni prepiravci ali možje brez enostranosti? Kdo tedaj ima po tem takem veči pravíco v ti razsodbi? Možje, kterim ni na oblikah nič ležeče, vse pa na tem, da materni jezik napredje in da se dolgo zanemarjenemu ljudstvu podučne bukve v roke dajajo, ne prašajo ne po „iga“ ne po „ega“, ne po „am“ ne po „om“, in so veseli, da dobivamo le dobre bukve, ktere ljudstvo naše lahko razume. Omenimo tù verh mnozih druzih verlih rojakov le prečastitega gosp. fajmoštra J. Zalokar-ja, veljavnega slovenskega pisatelja; ko smo jih vprašali: po kterih oblikah naj bi se natiskovale njih kmetijske bukve, so nam brez ovinkov rekli: po tistih, ki se vam sedanji čas naj bolj primerne zdijo. Tako govoré možje, kterim je korist našega naroda pri sercu. So nasprot tem nekteri, ktere le terdovratnost in strast vodi, — takim je vsaka reč prav, da le morejo dražiti spravo in edinost. Imamo pri nas clò take možake, kterim je „pri“ namest „per“ gnjusoba, in ki bi po nobeni ceni namest „peršel“ ne pisali „prišel“, od kterih se tedaj smemo nadjati, da še namest „pridem“ bojo enega dné pisali „perdem“.

Pa pustimo jih; nič ne terpí večno! Kakor smo vpeljali pred 10 leti sedanji pravopis in overgli luteransko bohoričico z njenimi Ş h, ſh, sh, zh, tako bo zmagalo vkljub vsemu uporu tudi to, česar večína neenostranskih pisateljev za dobro in potrebno spozná. Zmešance iz vsih slovanskih slovnic in narečij se moramo skerbno varovati, da se nam čist ohrani naš častitljivi slovenski jezik in se ne pači k nobenemu pridu. V rečéh pa, v kterih se smemo brez pokvarjenja svojega jezika bližati oblikam druzih narečij, nam je dolžnost izobraževati slovensko pismenost. Vred.

Iz Krope na Gorenskem se nam je pisalo, da je ondašnji učitelj gosp. Fr. Mladič 25. sept. umerl in da njegovo mesto pride gosp. Janez Perše.

Iz Ljubljane 3. oktobra. Od več krajev Gorenskega se nam naznanja, da je perve dní preteklega tedna slana ajdo — poslednji up marsikterega kmetovavca — zlo posmodila; v nekterih krajih ji ni ravno veliko škodovala, v nekterih pa tako, da so je berž pokosili. Letošnje vreme je zares čudno skoz celo leto. Med nenavadne prikazke se mora tudi to zapisati, da je gorkomér danes popoldne padel na 1 stopnjo čez zmerzlíno, med tem se je bliskalo in gromelo, in potem je sneg zlo naletovati začel. Gore so vse pokrite s snegom.

Iz Ljubljane 4. okt. Danes je bil god presvitlega cesarja Franc-Jožefa z navadno cerkveno slovesnostjo praznovan.

Novičar iz mnogih krajev.

Bere se, da presv. cesar gré te dní v Varšavo, kamor je od rusovskega carja k velikemu manevru povabljen. — Za gotovo se pripoveduje, da poroka Njih veličanstva bo 24. aprila prihodnje leto. — V spomin najdenja ogerske krone se bojo sreberne in zlate svetinje kovale. — Na Dunaji je med velikimi tergovci velika zadrega za dnar. — Komisija za odvezo zemljiš na Tiroljskem je svoje delo 26. dan p. m. dokončala, Česka ga bo v drugi polovíci tega mesca dognala. — Komisija je izgovorila, da se iz Save dajo vse zapreke odpraviti in med Siskom in Zagrebom vožnja z barkami napraviti, ktere sopár goni. — V pondeljk se je tergatev okoli Dunaja začela; v laških Tirolih je že končana; peti del lanjskega pridelka so dobili. — Znani vremenski prerok iz Jolsve svetuje kmetovavcem: naj se nikar ne prehitijo z setvijo ozimine, in naj čakajo mirno pripravnega vremena. Več let — pravi — se je vreme popolnoma prekucnilo; zima se pozno začenja. — Radovedno se je čakalo slišati, kaj se je v Olomucu sklenilo zavolj rusovsko-turške razpertije; Dunajski vradni časnik zdaj naznanja, da car mirú želí, in da se je Turku še ena pot pokazala se z Rusom z lepo spraviti. Ali bo pa iz tega kaj ali ne, se ne vé, ker prihod angleških in francoskih bark pred Carigrad jim sploh za znamnje veljá, da ste angleška in francoska vlada stopile na stran Turčije. Turk ima nek že 327.000 vojakov na nogah. Unidan se je slišalo, da so Turki že čez Donavo v Vlahio planili, pa poslednje novíce povejo, da to ni rés. Tudi v Azii ste se rusovska in turška armada pomaknile bližeje proti meji.

Želja po domačii.

V logu na zeleni lipi
Vsako jutro tiček poje,
Drobni tiček, mali grilček.
To je slišal lovec mladi,
Mladi lovec se je zmislil,
Pa je limance nastavil,
Limance nevarne.
V logu na zeleni lipi
Drugo jutro tiček poje,
Drobni tiček, mali grilček;
Pa se vjame pisan tiček
V límance nevarne.

Smeja se mu mladi lovec
Pa ga v tičnico zapira:
Tukaj notri boš prepeval
Pisan tiček mali grilček,
Imel boš zadosti hrane,
Ogerščice in konopelj.
Imel boš dovolj pijače
Iz studenca hladne vode,
Vsako jutro prinesene,
Vsako jutro, vsak opoldne.

Kaj če meni tvoja hrana,
Ogerščica in konoplje?
Spusti me v zeleno drevje,
Da se v senci bom ohladil.
Kaj bo meni hladna voda?
Spusti me v zeleno travo,
Da se bom napojil;
Tam med svojo tovaršijo
Bom vesel prepeval!

Josip Novak.

Današnjemu listu

je pridjana 10. pôla „občne zgodovíne“.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*